

ДОСЛІДЖЕННЯ КОГНІТИВНОГО КОМПОНЕНТУ МОНЕТАРНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДИ

УДК: 159.923

Никоненко Олена Вікторівна

Аспірант, Інститут психології імені
Г. С. Костюка Національної академії педагогічних
наук України, м. Київ (Україна)

Анотація. У статті представлені результати дослідження когнітивного компоненту монетарної соціалізації студентської молоді, аналізується зміст та структура цього компоненту. Монетарна соціалізація розглядається як проекція економічної соціалізації на сферу монетарних відносин. На основі факторного аналізу методики А. Фернема виокремлені типи монетарних уявлень студентів: накопичувальний, гедоністичний, домінантний, антисоціальний, компульсивний, ірраціональний. Виявлено, що змістові характеристики монетарних уявлень молодих людей суттєво відрізняються в залежності від статі, соціально-економічних умов, професійної спрямованості.

Ключові слова: емоційна компетентність, складові емоційної компетентності, діагностика психологічних особливостей емоційної компетентності, особистість майбутнього лікаря, формування емоційної компетентності.

Постановка проблеми. Соціально-економічні зміни, які відбуваються в українському суспільстві, спричинили глибокі трансформації в сфері свідомості та самосвідомості, морально-економічних взаємин та поведінки людей. Складні та неоднозначні перетворення в нашому суспільстві пов'язані, перш за все, з економікою, монетарною політикою країни. В зв'язку з цим зростає потреба в підготовці економічно грамотних випускників вищої школи, здатних самостійно та відповідально вирішувати питання пов'язані з грошми. Раціональні монетарні уявлення – універсальні та

застосовуються у всіх сферах життєдіяльності, в умовах же переорієнтації української економіки на ринкові цінності молода людина без адекватної економічної орієнтації, без уміння ефективного оперування грошми не може вважатися підготовленою до життя та праці. Тому цілком виправданим видається той особливий інтерес до проблеми монетарної соціалізації особистості, який спостерігається останніми роками у філософській, соціологічній, педагогічній та психологічній науці.

Аналіз останніх досліджень. У західних країнах історія дослідження монетарної

соціалізації нараховує вже кілька десятків років. Розвиток мислення в процесі засвоєння монетарних уявлень в різному віці досліджували у своїх роботах К. Данзігер, Р. Саттон, А. Стросс, Г. Ферт. Вплив соціально - психологічних факторів на процес монетарної соціалізації вивчали Л. Магрудер, Г. Маршалл, А. Фернам та ін.

Наукові дослідження монетарної соціалізації у вітчизняній та російській психології, які почалися лише в останні кілька років, присвячені проблемі формування монетарних уявлень в епоху трансформації суспільства (О. Дейнека, О. Козлова, В. Москаленко, Н. Побірченко, А. Фенько), впливу грошей на економічну свідомість (Л. Борисова, О. Дейнека); стадіальності процесу формування економічних уявлень у рамках теорії Ж. Піаже (О. Козлова), особливостям ставлення до грошей на різних вікових етапах (С. Абрамова, С. Буреніна, І. Зубіашвілі, О. Козлова, М. Семенов).

Метою статті є виявлення змістових характеристик монетарних уявлень як когнітивного компоненту монетарної соціалізації студентської молоді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Монетарна соціалізація – це проекція економічної соціалізації на сферу монетарних відносин, оскільки в сфері економіки і пов'язаних з нею монетарних відносин працює вся економічна соціалізація, всі її елементи.

Отже, не доцільно розглядати монетарну соціалізацію як частину економічної соціалізації. Монетарна соціалізація як монетарний аспект соціалізації – це процес формування у особистості ціннісного ставлення до грошей, навичок монетарної поведінки, цілісного відображення в свідомості людини монетарних відносин.

За аналогією до трикомпонентної структури соціалізації, її різновид – монетарна соціалізація – включає когнітивний, емоційний, конативний компоненти [3]. *Когнітивний компонент* монетарної соціалізації становлять повсякденні та наукові уявлення особистості про фінансову систему та про своє місце в системі монетарних відносин. Про якісні характеристики уявлень можна судити за тією або іншою мірою їх узагальненості чи систематизованості, цілісності, комплексності чи фрагментарності. Цей компонент включає в себе загальні економічні знання про гроші та систему переконань особистості. Таким чином, монетарні уявлення в юнацькому віці характеризуються індиферентністю, невизначеністю, орієнтацією на соціальну цінність грошей. Величезна роль належить взаємозв'язку монетарних уявлень з ціннісно-смісловою сферою в юнацькому періоді.

Фактично задачею монетарної соціалізації на етапі юності є визначення місця грошей в системі цінностей [4]. Значний вплив на когнітивний компонент монетарної соціалізації здійснює фактор професіоналізації студента.

нтської молоді. Професійна освіта обумовлює неоднорідний доступ до економічних знань, передбачає різний рівень практичної підготовки у фінансовій діяльності. Юнацький вік – етап професійного становлення, активного включення в широкий спектр соціальних груп, що супроводжується формуванням ідентичності юнака. У зв'язку з цим змінюються соціальні вимоги до представників юнацького віку, основною з яких є вибір професії, її отримання та початок трудової діяльності. З огляду на це положення можна стверджувати, що суттєвою детермінантою, яка впливає на процес входження особистості в систему монетарних відносин в юнацькому віці, є професіоналізація.

Професіоналізація також впливає на економіко-психологічну адаптацію, що є завершальним етапом монетарної соціалізації та дозволяє реалізовувати цілі та прагнення в монетарній сфері за допомогою застосування професійних знань [1; 2].

У нашому дослідженні взяли участь 256 студентів (різної професійної спрямованості) з України та країн ЄС. Було застосовано методіку монетарних уявлень та поведінки (А. Фернема, в модифікації А. Капустіна) [5], яка є ключовою в дослідженні компонентів монетарної соціалізації.

У результаті факторного аналізу (в ході процедури відсіювання незначних факторів) встановлено 6 провідних факторів. Спираючись на роботи вищезазначених авторів та вза-

ємозв'язок між загальними функціями грошей та монетарними уявленнями досліджуваних були виокремлені наступні типи уявлень про гроші.

Накопичувальний тип монетарних уявлень. Основні монетарні уявлення – «гроші – безпека». Характеризується прагненням до збереження грошових коштів з метою створення матеріальної бази, що дасть змогу захисту від різного роду ризиків – соціальних, економічних.

Гедоністичний тип монетарних уявлень. Основні монетарні уявлення – «гроші – матеріальні потреби». Характеризується витрачанням грошей для придбання матеріальних речей та створення власного комфорту. Може виникати альтруїстична стратегія монетарної поведінки (благодійність, задоволення потреб інших людей власним коштом).

Домінантний тип монетарних уявлень. Основні монетарні уявлення – «гроші – влада». Властива надмірна фіксація на потребі в самоповазі та поваги збоку оточуючих. Для цього типу притаманне вкладання коштів у свій імідж, освіту, а згодом – депозити, банківські активи, бізнес-проекти для збільшення власного грошового капіталу.

Антисоціальний тип монетарних уявлень. Характеризується переоцінкою функцій грошей та позиково-авантюристською стратегією монетарної поведінки. Гроші наділяються провідною цінністю, нівелюються соціальні потреби, моральні настанови. Ці

монетарні уявлення розвиваються на фоні гострої недостатності матеріальних ресурсів.

Компульсивний тип монетарних уявлень. Основні монетарні уявлення – «гроші – емоційне благополуччя». Витрачання грошей розглядається як спосіб позбавлення від надмірної емоційної напруги, тривожності, депресивних переживань.

Ірраціональний тип монетарних уявлень. Виникає гіперзнецінювання функцій грошей. Наявний негативізм в уявленнях про гроші.

Розглянемо результати дослідження докладніше. Кількісний аналіз за методикою А. Фернема дозволив виявити домінуючі типи монетарних уявлень серед студентської молоді в Україні.

Найбільш розповсюдженими монетарними уявленнями серед українських студентів є – «гроші – безпека» (35% респондентів) та «гроші – влада» (24% респондентів). Досить поширені серед молоді уявлення про те, що гроші – джерело емоційного благополуччя (15%) та «гроші – матеріальні потреби» (14% опитаних). Натомість, представники студентської молоді не схильні переоцінювати або абсолютно знецінювати функції грошей – 8% та 7% відповідно. Таким чином, сучасні молоді люди в нашій країні вже у віці 18-21 рік схильні економно розпоряджатися грошима, створювати грошові запаси, щоб убезпечити себе від економічних ризиків. Накопичення грошей, створення власного капіталу є наслід-

ком уявлення про те, що гроші є засобом захисту від життєвих тривог та невдач, засобом досягнення комфорту та стабільності у житті. Відбувається суттєва зміна монетарних уявлень серед юнацької вікової категорії в порівнянні з кінцем 90-х років. Ця відмінність в уявленнях про гроші представників юнацького віку різних років, на нашу думку, пояснюється затяжною економічною кризою в нашій країні. Становлення особистості сучасних молодих людей, соціалізація їх в сфері монетарних відносин відбувалися під впливом постійних соціальних змін та економічних потрясінь, що натомість призвело до надмірного прагнення безпеки, особливо в фінансовому плані.

Іншим розповсюдженим типом монетарних уявлень серед студентської молоді нашої країни – є «гроші – влада». Таким чином, гроші в свідомості молоді людини асоціюються з повагою з боку оточуючих, соціальним успіхом. Ця особливість, на нашу думку, пов'язана з етнокультурним та соціальним чинником. Оскільки протягом останніх 20-ти років в Україні монетарна еліта є політичною, володарі грошового капіталу мають привілейовані права в суспільстві, здебільшого обіймають посади в усіх гілках влади. Такі соціальні умови призводять до поширення в суспільстві уявлення про те, що лише через гроші можна досягти поваги, користуватися соціальними привілеями.

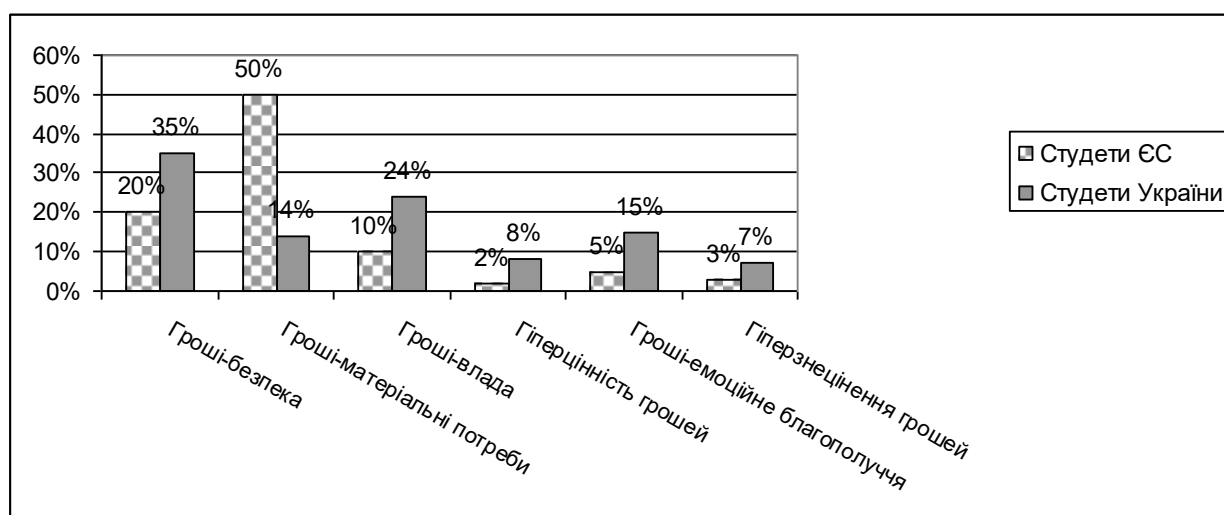
Порівняння результатів дослідження студентської молоді України та Євросоюзу

(рис. 1) дає змогу стверджувати про деякі відмінності в когнітивному компоненті їх монетарної соціалізації. Найбільш поширеними серед студентів із ЄС є такі уявлення – «гроші – матеріальні потреби» (50% досліджуваних), «гроші – влада» (24% досліджуваних), «гроші – безпека» (20% досліджуваних).

На нашу думку, дані особливості детерміновані умовами, що склалися в країнах ЄС з розвиненою ринковою економікою. Студенти з країн Євросоюзу в меншій мірі схильні економити кошти, в своїх уявленнях більше орієнтуються на витрачання грошей, на задоволення матеріальних та соціальних потреб (основні пріоритети витрат – освіта, подорожі, розваги).

Отже, в свідомості європейських студентів поняття гроші не пов'язане з поняттям

«безпека», що можна пояснити стабільністю економіки країн Євросоюзу та високим рівнем матеріального забезпечення студентської молоді цих країн. Також менше прагнення до збереження грошей студентів-європейців в порівнянні зі студентами-українцями пов'язано з тим, що соціальна зрілість особистості в Україні настає набагато раніше за країни ЄС (раніше з'являється перша стабільна робота, раніше одружуються). Тому можна підсумувати, що студенти з України більш відповідальні в фінансовому плані. Натомість у студентів з ЄС більш виражене уявлення про те, що гроші потрібно примножувати за рахунок інвестицій (24% опитаних), тому вони є більш активними за студентів з України в плані зміни власного фінансового становища. Порівнюючи дані двох груп студентів, можна стверджувати про відсутність деструктивних

Рис 1. Особливості прояву типів монетарних уявлень студентів України та Європейського Союзу.

уявлень про гроші у студентів з ЄС, лише 5% досліджуваних схильні переоцінювати та недооцінювати функції грошей, що сприяє їх швидкій та вдалій адаптації в сфері монетарних відносин.

Дослідження розподілу даних за гендерним показником дозволило виявити істотні відмінності в монетарних уявленнях у студентському середовищі серед юнаків та дівчат. Отже, тип монетарних уявлень «гроші – влада» притаманний 26% юнаків всупереч 16% дівчат, що свідчить про більш виражене прагнення до поваги та високого соціального статусу через володіння грішми у представників чоловічої статі ніж у жіночої. Ці відмінності пояснюються домінуючою роллю чоловіків в українському суспільстві. Згідно сучасних соціологічних досліджень, чоловіки більш матеріально забезпечені ніж жінки, заробляють більшу кількість грошей, обіймають більшу кількість керівних посад. В українському соціумі зберігається гендерний стереотип залежності жінки від чоловіка в матеріальному плані, підлеглого її становища в суспільстві та сім'ї. Тому дівчини менше занепокоєні питанням влади та авторитету в соціальному середовищі та способами їх отримання, в тому числі і через високе матеріальне становище.

Натомість, респонденти жіночої статі більш схильні пов'язувати поняття «гроші» з власним емоційним благополуччям (21%), у порівнянні з респондентами чоловічої статі, серед яких такі монетарні уявлення притаман-

ні лише 4% досліджуваних. Окреслена вище особливість пояснюється соціально-біологічними характеристиками жінок та чоловіків, які наклали відбиток на їх монетарні уявлення та монетарну поведінку. Доведено, що для жінок властива спонтанність в поведінці з грішми, а витрачання грошей, придбання речей, зумовлено ситуативним емоційним станом. Натомість чоловіки здатні до більш логічних та послідовних дій з грішми. Жінки більш схильні до компульсивних стратегій фінансової поведінки, сприймають придбання речей, шопінг як спосіб самозаспокоєння та своєрідної психотерапії. Часто зменшення ж тривоги, стресових переживань та фрустрації у жінок відбувається за рахунок витрачання грошей. На нашу думку, даний феномен пояснюється почуттям власної неповноцінності жінки у зв'язку з пригніченим становищем в нашому суспільстві.

Згідно нашого дослідження для студентів-юнаків більш характерні економність в ставленні до грошей (36% юнаків та 30% дівчат) та уявлення про гіперцінність грошей (12% студентів та 7% студенток), що свідчить про більшу важливу роль грошей в житті юнаків. Для респондентів жіночої статі (20% дівчат проти 13% юнаків) більш притаманне нейтральне ставлення до грошей, уявлення про, те що гроші є джерелом задоволення лише матеріальних потреб.

Отже, результати нашого дослідження когнітивного компоненту монетарної соціалі-

зації студентської молоді виявило, що у юнаків більш виражена здатність до фінансового самоконтролю ніж у дівчат. Ця здатність у представників чоловічої статті добре узгоджується з очікуваною від них у майбутньому відповідальністю в монетарній сфері, традиційною роллю чоловіка в сім'ї як головного годувальника.

Важливим для нашого дослідження є аналіз результатів за фактором професіоналізації, оскільки цей феномен суттєво впливає на монетарну соціалізацію студентської молоді. Як видно з табл. 1.1, є істотні відмінності в типах монетарних уявлень студентів різної професійної спрямованості.

Отже, студенти спеціальності «менеджмент» більше за інших пов'язують поняття «гроші» з поняттям «безпека» (34%) та «влада» (36%), що безперечно формується під впливом професійних знань. В ході отримання економічних та управлінських знань формуються у студентів такі ділові якості як організованість, лідерство, відповідальність в тому числі і в сфері фінансів, розвивається вміння накопичувати та примножувати гроші за рахунок інвестицій. Особливістю студентів-менеджерів є також прагнення до високого соціального статусу, досягнення якого вони пов'язуються з високим матеріальним статусом, що впливає на їх монетарну соціалізацію.

Монетарна соціалізація студентів-фінансистів також має свої особливості. Внаслідок отримання фінансових та економічних

знань виникають вміння та навички планувати свій бюджет, економно поводитися з власними фінансами. Домінуючим уявленням серед студентів спеціальності «фінанси та кредит» і «облік та аудит» є уявлення про те, що гроші є засобом досягнення комфорту та власної безпеки – 46% респондентів. Розповсюдженим також є уявлення про те, що гроші необхідно витратити задля задоволення матеріальних потреб (24% респондентів). Отже, для студентів-фінансистів характерне економічне накопичення коштів для подальшого цільного, економічно обґрунтованого їх витрачання на власні потреби й відсутнє уявлення про те, що гроші потрібно примножувати. На нашу думку, студентам фінансової спеціальності бракує креативності в монетарній сфері та знань і вмінь в сфері інвестування грошей.

Когнітивний компонент монетарної соціалізації студентів-психологів характеризується наявністю різнопланових та протилежних монетарних уявлень, таких як: «гроші – безпека» (25% досліджуваних), «гроші – влада» (17% досліджуваних), гіперзнецінення грошей (23% досліджуваних). Таким чином, існує невизначеність в уявленнях про гроші студентів психологічної спеціальності. Цю відмінність в порівнянні зі студентами іншої професійної спрямованості можна пояснити перевагою гуманітарних, філософських та психологічних дисциплін в навчанні майбутніх психологів. Монетарна соціалізація цієї категорії студентської молоді відбувається не

Таблиця 1.1

Процентне співвідношення типів монетарних уявлень студентів різних спеціальностей

	Менеджери	Фінансисти	Психологи	Юристи
Гроші – безпека	34%	46%	25%	40%
Гроші – матеріальні потреби	6%	24%	15%	13%
Гроші – влада	36%	12%	17%	10%
Гіперцінність грошей	5%	6%	2%	20%
Гроші – емоційне благополуччя	12%	8%	16%	15%
Гіперзнецінення грошей	7%	4%	23%	2%
Всього	100%	100%	100%	100%

під впливом навчального процесу, а під впливом соціальних, батьківських стереотипів про гроші. Особливістю монетарних уявлень цієї категорії студентів є поширення знецінення функцій грошей. Студенти-психологи більше за інших уособлюють поняття «гроші» з моральними поняттями «зло», «несправедливість», вважаючи їх негативним явищем. Частково цей феномен можна пояснити філософсько-споглядальними уявленнями про матеріальні речі, які виникають у студентів внаслідок вивчення психологічних дисциплін. Проте знецінення грошей можна пояснити й невпевненістю студентів-психологів у власному майбутньому в плані матеріального забезпечення, оскільки професія психолога одна з найнижче оплачуваних в Україні. З огляду на все вищесказане, потрібним є створення програми ко-

рекції монетарних уявлень та поведінки в осередку саме студентів-психологів та інших гуманітарних спеціальностей загалом.

На відміну від майбутніх психологів майбутні правоохоронці та юристи схильні переоцінювати функції грошей в суспільстві та роль їх у власному житті (20% опитаних). Як і в інших категоріях студентів в їх осередку також поширене уявлення (40% опитаних) проте, що до грошей потрібно ставитися економно, зберігати їх та створювати фінансові запаси. Поряд з цим наявна найнижча вираженість уявлення про примноження, інвестування власного капіталу (10% опитаних). На нашу думку, така особливість пов'язана з професійними очікуваннями юристів-правоохоронців. Адже їх майбутня діяльність не буде пов'язана з бізнесом, створенням вла-

сної справи задля отримання прибутків, тому відкладання грошей із зарплати в їх уявленні найліпша модель монетарної поведінки. Розповсюдження переоцінки потреби в грошах й знецінювання соціальних потреб серед майбутніх правоохоронців можна пояснити особливостями закладу, де вони навчаються. Оскільки заклад є закритим, студенти живуть і навчаються в одному середовищі, спілкування за межами закладу обмежене (з рідними й друзями тільки у відпустку). Багато студентів із малозабезпечених сімей існують за рахунок стипендії, зайнятися додатковою діяльністю з метою підзаробітку немає можливості, оскільки заклад строго дисциплінарний.

Висновки. Дослідження когнітивного компоненту монетарної соціалізації полягало у виявленні особливостей їх монетарних уявлень. В ході факторного аналізу методики А. Фернема (модифікація А. Капустіна) були визначені 6 провідних типів монетарних уявлень: накопичувальний, гедоністичний, домінантний, антисоціальний, компульсивний, ірраціональний. Вивчення змістових характеристик монетарних уявлень студентської молоді дало змогу встановити, що їх особливості детермінуються соціально-економічними умовами життя та професіоналізацією студентів.

Перспективним напрямом дослідження є вивчення психологічних особливостей афективного і конативного компонентів монетарної соціалізації студентської молоді.

Перелік використаних джерел:

1. Дейнека О. С. Экономическая психология: социально-политические проблемы / О. С. Дейнека. – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 1999. – 240 с.
2. Журавлев А. Л. Экономическое самоопределение / А. Л. Журавлев, А. Б. Купрейченко. – М.: Институт психологии РАН, 2007. – 480 с.
3. Зубіашвілі І. К. Ставлення до грошей як засіб реалізації економічної суб'єктності старшокласників в процесі соціалізації / І. К. Зубіашвілі // Наукові записки Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України / за ред. академіка С. Д. Максименка. – К. : Ніка-Центр, 2013. – Вип. 39. – С.160-169.
4. Москаленко В. В. Економічна соціалізація особистості: концептуальна модель / В. В. Москаленко // Соціальна психологія : Український науковий журнал. – 05/2006. – №3. – С. 3-16.
5. Семенов М. Ю. Ценность денег в разные возрастные периоды / М. Ю. Семенов, Ю. В. Мацнев // Молодежь и ценности современного общества. – Омск, 2005. – 376 с.
6. Furnham A. School children's conceptions of economics: Prices, wages, investments, and strikes / A. Furnham, A. Cleare // Journal of Economic Psychology. – 1988. – Vol. 9. – P. 467 - 479.

References (Transliteration):

1. Deineka O. S. Ekonomicheskaya psikhologiya: sotsialno-politycheskiye problemy / O. S. Deineka. – SPb. : Yzd-vo S.-Peterburh. un-ta, 1999. – 240 s.
2. Zhuravlev A. L. Ekonomicheskoe samoopredeleniye / A. L. Zhuravlev, A. B. Kupreichenko. – M.: Ynstytut psikhologiyi RAN, 2007. – 480 s.
3. Zubiashvili I. K. Stavleniia do hroshei yak zasib realizatsii ekonomichnoi subiektnosti starshoklasnykiv v protsesi sotsializatsii / I. K. Zubiashvili // Naukovi zapysky Ins-

tytutu psykholohii imeni H. S. Kostiuka NAPN Ukrainy / za red. akademika S. D. Maksymenka. – K. : Nika-Tsentr, 2013. – Vyp. 39. – S.160 -169.

4. *Moskalenko V. V.* Ekonomichna sotsializatsiia osobystosti: kontseptualna model / V. V. Moskalenko // Sotsialna psykholohiia : Ukrainyski naukovyi zhurnal. – 05/2006. – N3. – S. 3-16.

5. *Semenov M. Iu.* Tsennost deneh v raznye vozrastnye peryodu / M. Iu. Semenov, Yu. V. Matsnev // Molodezh y tsennosty sovremennoho obshchestva. – Omsk, 2005. – 376 s.

6. *Furnham A.* School childrens conceptions of economics: Prices, wages, investments, and strikes / A. Furnham, A. Cleare // Journal of Economic Psychology. – 1988. – Vol. 9. – P. 467 - 479.

Nykonenko Olena

PhD student G. S. Kostiyk Institute of Psychology of Pedagogical Sciences of Ukraine, Kyiv (Ukraine)

THE STUDY OF THE COGNITIVE COMPONENT OF THE MONETARY SOCIALIZATION OF STUDENT'S YOUTH

ABSTRACT

The article presents the results of a study of the monetary representations as the cognitive component of the monetary socialization of student's youth. Monetary socialization is the formation of value attitude to money, skills, monetary behavior, holistic reflection in human consciousness of the monetary relations.

The cognitive component of monetary socialization was described. It consists of monetary representations and economic

knowledge in the sphere of monetary relations.

The dominant influence of professionalization on the process of monetary socialization in adolescence was defined during the study. Professionalization affects the economic-psychological adaptation, which is the final stage of monetary socialization. Professionalization helps to implement aims and objectives in the monetary sector through the use of professional knowledge. Professional education leads to uneven access to economic knowledge, involves a different level of practical training in the financial activities.

There are 6 basic types of monetary representations of students by factor analysis: cumulative, hedonistic, dominant, antisocial, compulsive, irrational.

The characteristics of the monetary views of young people differ and depend from gender, socio-economic conditions, professional orientation of students.

Found that Ukrainian students more aspire to make money savings, that can be explained by the instability of Ukrainian economic system. European students more aspire to multiplying money through investment, due to the conditions of the developed Western economies. Boys are more interested to increase money than girls, that can be explained by gender stereotypes about the traditional roles of men and women in the society. Students-financiers and the future managers have a more productive monetary representations compared to

future psychologists and lawyers, due to different number of disciplines of the economic theory and practice.

Key words: monetary socialization, cognitive component, monetary representations, professionalization.

Никоненко Елена Викторовна

*Аспирант, Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України,
г. Київ (Україна)*

ИССЛЕДОВАНИЕ КОГНИТИВНОГО КОМПОНЕНТА МОНЕТАРНОЙ СОЦИАЛИЗАЦИИ СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Аннотация. Освещена проблема исследования монетарной социализации личности в западной и отечественной психологии, которая приобретает особую актуальность как в теоретическом, так и практическом аспектах в условиях переориентации украинской экономики на рыночные ценности.

Раскрыта сущность монетарной социализации, которая заключается в формировании ценностного отношения к деньгам, навыков монетарного поведения, целостного отражения в сознании человека монетарных отношений.

Описан когнитивный компонент монетарной социализации, содержанием которого являются монетарные представления и экономические знания в сфере монетарных отношений.

Определено доминирующее влияние на процесс профессионализации монетарной социализации в юношеском возрасте. Профессионализация также влияет на экономико-психологическую адаптацию, которая является завершающим этапом монетарной социализации и позволяет реализовывать цели и стремления в монетарной сфере с помощью применения профессиональных знаний. Профессиональное образование обуславливает неоднородный доступ к экономическим знаниям, предполагает разный уровень практической подготовки в финансовой деятельности.

Установлены 6 основных типов монетарных представлений студенческой молодежи путем факторного анализа: накопительный, гедонистический, доминантный, антисоциальный, компульсивный, иррациональный.

Раскрыты содержательные характеристики монетарных представлений студентов разного пола, социально-экономических условий жизни, профессиональной направленности. Установлено, что украинские студенты более стремятся к безопасности за счет экономии средств, что можно объяснить нестабильностью нашей экономической системы. Студенты из ЕС – к приумножению денег за счет инвестиций, что объясняется условиями развитой экономики западных стран. Юноши более заинтересованы в приумножении денег, чем девушки, что вызвано гендерными стереотипами о традиционной роли мужчины и женщины в обществе. Студенты-финансисты и

будущие менеджеры имеют более продуктивные монетарные представления по сравнению с будущими психологами и юристами, что объясняется большей вовлеченностью в экономическую теорию и практику.

Ключевые слова: монетарная социализация, экономическая социализация, деньги, монетарные представления, монетарное поведение, профессионализация, когнитивный компонент.